

LAUSUNTO

Työ- ja elinkeinoministeriö,
PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Mänttä-Vilppulan kaupunki kannattaa kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuuden selkiyttämistä. Kotoutujien oppimisvalmiudet vaihtelevat kuitenkin suuresti, samoin digitaidot ja kyky opiskella etänä tai itsenäisesti. Kotoutujien mahdollisuus perhe- tai työtilanteen vuoksi sitoutua kokopäiväiseen opiskeluun vaihtelee suuresti. On kannatettavaa yhdistää kotoutumiskoulutus joustavasti työhön tai yrittäjyyteen. Työelämän edellyttämä kielitaito edellyttää tiivistä opiskelua, johon kaksi vuotta on tiukka aika.

Koska kotoutumiskoulutukseen osallistuminen ja riittävän suomen/ruotsin kielitaidon savuttaminen on keskeistä kotoutumisessa, on lainsäädännön huomioitava koulutuksen saavutettavuus sekä tulosten seuranta.

Aikuisten perusopetuksen yläikärajan asettaminen 30 ikävuoteen on tarpeetonta, sillä lakiesitys jättää kuitenkin mahdollisuuden harkintaan ja tätä iäkkäämpien kotoutujien perusopetus tukee pääsyä ammatillisiin opintoihin tai työelämään, mikäli koulutustausta on puutteellinen.

Tällä hetkellä hukkaamme paljon maahanmuuttaneiden osaamista, kun he kielitaidon puutteiden vuoksi hakeutuvat osaamistaan alempaan koulutukseen tai työtehtäviin Suomessa. Erityisesti työvoimapula-alojen, mutta myös muiden korkeakoulutettujen kotoutumiskoulutus ja kielenopetus olisi huomioitava erikseen. Eläkeikäisten kotoutujien kotoutumiskoulutuksen onnistunut järjestäminen edellyttäisi myös omaa opetussuunnitelmaa.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Mänttä-Vilppulan kaupunki suhtautuu kriittisesti kotoutumisen edistämiseen kohdistuviin säästöihin. Kuntien vastuuta kotoutumisesta on kasvatettu, samoin taloudellista vastuuta kotoutujien toimeentulotuesta. On tärkeää turvata vaikuttavat ja taloudelliset kotoutumispalvelut kotoutumiskoulutuksineen myös pienissä kunnissa. Peruspalveluiden valtionosuuksiin siirrettynä rahoitukseen tulisi indeksikorotuksia, mutta valtion ja kuntien tiukassa taloudellisessa tilanteessa kotoutujien palvelut voivat jäädä muiden säästöjen rahoittajiksi. Myös rahoituksen ennakoitavuus heikkenee.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Mänttä-Vilppulan kaupungin mielestä on tärkeää selkeyttää, mitä nimenomaisia palveluja yksittäinen kunta on velvollinen tarjoamaan, mikä on työvoimaviranomaisen vastuu, mikä hyvinvointialueiden ja myös selkeyttää, mikä on kotoutujan oma täsmällinen vastuu. Vaikka kotoutuja olisi itse aktiivinen ja motivoitunut, hän tarvitsee vähintään opastusta tarvitsemiinsa tukitoimiin, koulutuksiin ja työllistymiseen. Myös palveluntarjoamisesta vastuullisen tahon olisi saatava tieto tietosuojan estämättä, että on velvollinen tarjoamaan kyseiselle kotoutujalle palveluja. Velvoitteiden lisääminen edellyttää riittävää palvelutarjontaa, joten yksinomaan sanktiot eivät ole ratkaisu. Kotoutumiskoulutuksen aika tulisi rauhoittaa muilta työvoimaviranomaisen velvoitteilta.

On hienoa, että lain valmistelussa on huomioitu maahanmuuttajanaiset ja jokaisen työikäisen ja -kykyisen maahanmuuttajan kielen oppiminen ja kotoutuminen työmarkkinoille. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio on hyvä konsepti, mutta kotoutujien osallistumisen takaamiseksi se tulisi voida liittää myös kotoutumiskoulutukseen ja sen opettajan toteuttamaksi.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Alkuvaiheen palveluprosessin tiivistäminen, jossa kotoutumissuunnitelman ja palvelutarpeen arviointiin liittyvän alkuhaastattelun tekeminen samalla tapaamisella on ollut käytäntö usein jo nyt. Sen tuoma säästö on siten näennäistä. Olisi tärkeää varmistaa, että kaikille kotoutujille tarjotaan riittävät tiedot viranomaisjärjestelmästä ja yhteiskunnan toiminnasta. Erityisesti isommissa etnisissä yhteisöissä ei välttämättä koeta tarvetta kiinnittyä suomalaiseen yhteiskuntaan, sillä omalla kielellä ja kääntäjä-sovelluksilla selviytyy arkipäivästä. Olisi tärkeää varmistaa, ettei eriytymistä ja jengiytymistä pääse tapahtumaan, vaan kaikki pidettäisiin mukana osallisina yhteiskunnassa.